

โรคซัลโมเนลโลซิส (Salmonellosis)

เรียบเรียงโดย นางเพชรรัตน์ ศักดินันท์

ความสำคัญ

เป็นโรคที่พบได้ทั่วไปทั้งในสัตว์ใหญ่ สัตว์เล็ก และสัตว์ปีก มักก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรงต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรและเลี้ยงไก่ ในสุกรพบการเกิดโรคแบบโลหิตเป็นพิษและลำไส้อักเสบ ส่วนในไก่ที่อายุต่ำกว่า 2 สัปดาห์ จะพบอัตราการป่วยและการตายสูง สามารถพบการปนเปื้อนเชื้อได้ในเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ และพบการปนเปื้อนตามสิ่งแวดล้อม เช่น ตู้ฟักไข่ เครื่องมือเครื่องใช้ในโรงเรือน รางนอนหรือสิ่งปูรอง และอาหารสัตว์ เชื้อนี้สามารถติดต่อจากสัตว์สู่คนทำให้เกิดโรคอาหารเป็นพิษได้

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อ *Salmonella enterica* เป็นแบคทีเรียแกรมลบ รูปร่างแท่ง หลายสายพันธุ์ก่อโรครุนแรง เช่น *Salmonella Enteritidis*, *S. Typhimurium*, *S. Choleraesuis*, *S. Typhisuis* เป็นต้น

การติดต่อ

เกิดจากการสัมผัสหรือการกินเชื้อที่ปนเปื้อนอยู่กับอาหารและในสิ่งแวดล้อม

อาการ

อาการในสุกร ถ้าเกิดโรคแบบโลหิตเป็นพิษ จะแสดงอาการกระวนกระวาย มีไข้สูง 40.6-41.7 °C ไม่กินอาหาร ชุกตัวอยู่ตามคอก มีอาการเปลี่ยนแปลงแรงและซึกเป็นช่วงๆ แสดงอาการท้องเสียในวันที่ 3-4 โดยจะถ่ายเป็นน้ำสีเหลือง ส่วนสุกรที่เกิดโรคแบบลำไส้อักเสบ มักพบในสุกรหลังหย่านมถึงอายุ 4 เดือน อัตราการตายไม่สูงมาก แสดงอาการทั้งแบบเฉียบพลันและเรื้อรัง โดยเริ่มจากอุจจาระร่วงสีเหลือง ไม่มีเลือดหรือมูกปน อาการจะเป็นๆ หายๆ ในครั้งที่ 2 และ 3 อาจมีเลือดปน กินอาหารได้น้อยลงและมีอาการขาดน้ำ

อาการในไก่ จะพบอาการซึม ไม่กินอาหาร หงอนมีสีซีด มีอาการท้องเสีย แคแกร็น หนาวสั่น หายใจหอบ

รอยโรค

รอยโรคในสุกร ที่โลหิตเป็นพิษจะพบเลือดคั่งที่หู ปลายเท้า หางและผิวหนังท้อง มีเนื้อตายที่กระเพาะ ม้ามโต ตับโต ต่อม้ำเหลืองที่เยื่อแขวนลำไส้บวมและมีจุดเลือดออกรอยโรคที่พบบ่อยคือ จุดเนื้อตายเห็นเป็นจุดขาวเล็กๆ กระจายที่ตับ ซึ่งจะพบในสุกรที่ตายใน 2-3 วันแรก นอกจากนี้อาจพบการอักเสบที่ลำไส้ด้วย ส่วนสุกรที่แสดงอาการท้องเสียจากลำไส้อักเสบจะพบเนื้อตายเป็นหย่อมๆ กระจายทั้งที่ลำไส้ใหญ่ กระพุ้งลำไส้ใหญ่และมีแผ่นเนื้อเยื่อสีเหลืองอ่อนปกคลุมที่เยื่อบุผิวลำไส้ ลำไส้มักบวมขึ้นเนื่องจากการคั่งน้ำในส่วน colon และ caecum และอาจมีแผลหลุมด้วย

รอยโรคในไก่ มักพบตับขยายใหญ่ มีสีซีดและมีจุดเลือดออก มีจุดเนื้อตายที่ตับและลำไส้ใหญ่ ที่ผนังลำไส้ใหญ่มีการหนาตัวและมีก้อนหนองอยู่ภายใน เยื่อหุ้มหัวใจหนาตัวและมีเม็ดตุ่มสีเทา รั้งไข่ฝ่อและท่อนำไข่อักเสบ

การรักษา

ในสุกร ให้แยกสุกรป่วยออกจากฝูงเพื่อทำการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะที่เหมาะสม เช่น Neomycin Tetracycline, Sulfonamide หรือ Nitrofurazole

ในไก่ ใช้ยาปฏิชีวนะ เช่น Norfloxacin หรือ Colitin เป็นต้น

การควบคุม ป้องกันโรค

โดยการกำจัดสุกรหรือไก่ที่เป็นโรคเรื้อรังหรือแหล่งรังโรค มีการกักโรคและตรวจโรค ปรับปรุงการสุขาภิบาลภายในฟาร์ม และระมัดระวังการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์จากโรงฆ่า

การเก็บตัวอย่างเพื่อการวินิจฉัยโรค

ส่งตัวอย่างสัตว์ป่วยหรือตายเพื่อทำการชันสูตรและเพาะเชื้อที่ห้องปฏิบัติการ สัตว์ที่จะชันสูตรไม่ควรได้รับยาปฏิชีวนะมาก่อนเพราะจะทำให้เพาะเชื้อได้ยากขึ้น หากทำการผ่าซากที่ฟาร์มควรเก็บตัวอย่างอวัยวะต่างๆ เช่น หัวใจ ตับ ปอด ม้าม ไต และลำไส้ส่วนต่างๆ ใส่ภาชนะที่สะอาดปิดมิดชิด แช่เย็นและส่งตรวจทันที

แหล่งข้อมูล

ส.พ.ญ. ภาวิณี วงศ์สนสุนีย์. โรคสุกร. ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 15.

คู่มือการดูแลสุขภาพโคนม. 2539. สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์. หน้า 14.

โรคสัตว์เล็ก: สุกร. ซัลโมเนลโลซิส. สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์. หน้า 45-47.

โรคสัตว์ปีก. โรคซัลโมเนลโลซิส(Salmonellosis). สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์. หน้า 67-69.